

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงบริบทและปัญหาในชุมชน เพื่อที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนต่อไป

การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน เมื่อทำการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนเรียบร้อยแล้วก็นำปัญหาเหล่านั้นมาจัดลำดับความสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการลงมือแก้ไขต่อไป ในรูปแบบการวางแผนแก้ปัญหาในลักษณะของโครงการ กระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ บริหาร และกำหนดวิถีทางสำหรับปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ในการดำเนินงานที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันว่าควรจะทำอะไร เมื่อไร ใครเป็นผู้ทำ ทำที่ไหน ทำไมจึงเลือกวิธีดำเนินงานเช่นนั้น ตลอดจนการฝึกอบรมให้ประชาชนได้เข้าใจวิธีการจัดสรร มอบหมายงานให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนแต่ละกลุ่ม ทั้งยังเป็นการคาดการณ์ว่าในอนาคตควรจะทำเนิงานอย่างไรได้อีกด้วย

การศึกษาวิจัยเป็นการมองจากหลายมิติ (Multi-dimension) เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ค่านิยมต่างๆ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางกายภาพสิ่งทั้งหมยที่เป็นบริบทชุมชน ที่มีผลต่อภาวะสุขภาพและการดูแลสุขภาพตนเองของชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์รวม (Holistic) ภายใบบริบทชุมชนที่จะศึกษาอย่างแท้จริง กระบวนทัศน์ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ จัดทำแผนและโครงการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ ของชุมชนบ้านป่าปี อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูล จากเอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การเลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาค้นคว้าข้อมูล จากเอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาเอกสารที่เป็นทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษา และทำความเข้าใจและพยายามมองในหลายมิติรวมทั้งศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่จะทำให้ผู้วิจัยได้เจาะลึกแนวคิด วิเคราะห์ประเด็นต่างๆ เกิดการพัฒนากรอบแนวคิด และแนวทางในการศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

พื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยเลือกชุมชนที่จะศึกษาแบบเจาะจง(Purposive Study) ได้แก่ชุมชนบ้านป่าปี่หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เป็นพื้นที่ในการวิจัย ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ ในการพัฒนา ผู้นำชุมชน ได้นำพาชุมชนให้เข้มแข็ง ได้พัฒนาชุมชน โดยได้รับความเห็นชอบระดับ อำเภอ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในหมู่บ้าน ได้จัดทำโครงการมากมายที่เป็นประโยชน์ต่อ ชุมชน อีกทั้งยังมีผู้นำท้องถิ่น (สมาชิกสภาเทศบาล) และผู้นำที่เป็นที่เคารพของตนในชุมชน กลุ่ม บุคคลในชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอีกทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองจึงทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นระบบ สาธารณูปโภค สร้างถนน ไฟฟ้า ประปา การศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อสร้าง นิคม อุตสาหกรรมภาคเหนือ ของการนิคมแห่งประเทศไทย ที่จังหวัดลำพูน นอกจากจะก่อให้เกิดการ พัฒนาในเชิงเศรษฐกิจเกิดการสร้างงานอย่างมากมายแต่ก็สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โครงสร้างทางสังคมรวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และที่สำคัญกระทบต่อสังคมของคนใน พื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การกำหนดแหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key informants) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการ อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล อสม. และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประจำตำบล ในส่วนของผู้หน้าที่ไม่เป็นทางการ ผู้นำทางศาสนาคริสต์(ศิษยาภิบาล) กลุ่มแม่บ้าน ประชานหรือหัวหน้ากลุ่มเกษตรกรและผู้อาวุโสคนอื่นๆ ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับ บริบทชุมชน รวมถึงพิธีกรรม วัฒนธรรมประเพณี การดำเนินชีวิต ความเชื่อต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบทอด กันมา บุคคลเหล่านี้มักได้รับการยอมรับจากชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกการสังเกต
2. แบบสัมภาษณ์เจาะลึกอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
3. แบบบันทึกภาคสนาม
4. กล้องถ่ายรูป เพื่อบันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำวิจัย
5. เครื่องบันทึกเสียง ใช้เพื่อบันทึกข้อมูลในขณะที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ พูดคุยและประชุมกลุ่มกับชุมชนเพื่อจะนำข้อมูลที่ได้จากเครื่องบันทึกเสียงมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ในภายหลัง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริง ครอบคลุมอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาโดยใช้เทคนิคและการศึกษาหลายๆวิธี ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

เตรียมพื้นที่พบปะผู้นำชุมชน และแกนนำในชุมชน ชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานเตรียมทีมพัฒนาในชุมชน โดยผู้นำในชุมชนและหาอาสาสมัครร่วมทีมวิจัย

2. ขั้นตอนการตามกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.1 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา

2.1.1 ประชุมผู้นำ แกนนำ ประชาชนในชุมชนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานวิจัย

2.1.2 ผู้วิจัยเปิดรับอาสาสมัครเข้าร่วมเวทีปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จำนวน 50 คน โดยแบ่งเป็น ผู้สูงอายุจำนวน 10 คน ผู้นำ/ คณะกรรมการหมู่บ้านจำนวน 10 คน พ่อบ้านจำนวน 10 คน แม่บ้าน จำนวน 10 คน เยาวชนจำนวน 10 คน

2.1.3 วิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ทีมพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ ศึกษาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจและการเมืองในชุมชนที่รับผิดชอบและของหมู่บ้านอย่างมีระบบ

2.1.4 สืบหาข้อมูลภาคสนามโดยผู้แทนแต่ละทีมออกสำรวจ พื้นที่ในชุมชนที่รับผิดชอบเพื่อศึกษาข้อมูลและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน โดยตรงและนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง โดยการตรวจสอบกับข้อมูลภาคสนามที่ผู้แทนแต่ละกลุ่มออกสำรวจพื้นที่กับข้อมูลการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ประชุมทีมพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพสรุปข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

2.2 ขั้นกำหนดรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพ

กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference, F.S.C.) ของผู้แทนหลายประเภท หลายระดับซึ่งต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมกันทำงาน โดยนำประสบการณ์ ของแต่ละคนมาสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในเรื่องนั้นและได้แผนหรือแนวทางปฏิบัติให้ไปถึงวิสัยทัศน์ร่วมของกลุ่ม โดยมีจิตสำนึก พันธสัญญาร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ใช้อนาคตเป็นจุดประสงค์ที่เต็มไปด้วยความหวังในการทำงานแทนการใช้ปัญหาและการแก้ไขปัญหาเป็นตัวตั้งในการทำงานซึ่งมักทำให้เกิดการขัดแย้ง รู้สึกท้อแท้สิ้นหวังในการแก้ไขปัญหา (F.S.C.) ช่วยทำให้เป้าหมายระยะยาวและแนวทางของกลุ่มหรือองค์กรชัดเจนขึ้น เป็นเป้าหมายร่วมกันที่สมาชิกทุกคนยอมรับและช่วยเพิ่มพันธสัญญาของสมาชิกในการร่วมมือปฏิบัติตามแผนงานหรือแนวทางของกลุ่มเพื่อสู่อนาคตร่วมกันของกลุ่มตามที่ตกลงกันได้

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการนำกระบวนการ(F.S.C) มาประยุกต์ใช้กับชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับประโยชน์ดังนี้

1. เข้าใจปัจจัย องค์ประกอบเหตุการณ์ในอดีตที่มีผลต่อสภาพปัจจุบันและแนวโน้มที่มีผลกระทบต่ออนาคต
2. ทุกคนเห็นภาพรวมเป็นภาพเดียวกัน เกิดวิสัยทัศน์ในอนาคตร่วมกันที่เต็มไปด้วยความหวังและพันธสัญญาร่วมกัน
3. ทุกคนเกิดความตระหนัก ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ๆร่วมกัน เป็นการขยายเครือข่าย มีสัมพันธภาพที่ดี เข้าใจและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน และทุกคนมีการสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาาร่วมกันและมีแผนงานที่ชัดเจนร่วมกัน

การประยุกต์กระบวนการ F.S.C โดยมีขั้นตอนต่างๆดังนี้

อดีต

1. เส้นแบ่งเวลา(Timeline)

เพื่อให้ทุกคนได้สะท้อนข้อมูลด้านสุขภาพของตนเองหรือคนในชุมชนจากประสบการณ์ในอดีตที่ตนเองมีอยู่โดยผู้เข้าร่วมประชุมจะนั่งรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มผสม แต่ละคนจะนั่งทบทวนข้อมูลหรือ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต โดยมีประเด็นหลัก 4 ประเด็นด้วยกันคือ

- การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญด้านสุขภาพ
- การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญด้านสุขภาพในชีวิตแต่ละคน

แต่ละกลุ่มจะนำสิ่งที่ตนเองทบทวนไปเขียนบนแผ่นกระดาษเพื่อนำเสนอในที่ประชุม ข้อมูลนี้จะใช้เป็นฐานข้อมูลที่แต่ละคนจะนำไปใช้ในการทำงานในช่วงต่อไป

2. การวิเคราะห์ (เข้าใจ) อดีต

ให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม นำข้อมูลจากเส้นแบ่งเวลา (Timeline) มาวิเคราะห์ หากความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันมาจากข้อมูลด้านสุขภาพดังกล่าวว่ามีความเป็นมาและเกิดขึ้นได้อย่างไร

3. การหยั่งเห็น (การสะท้อน)

ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนเสนอความคิดเห็นและวิจารณ์ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มต่างๆ รวมทั้งสะท้อนสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับอดีตที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยเชิญชวนให้สมาชิกเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ของกลุ่มต่างๆ ในขั้นตอนการวิเคราะห์อดีต

ปัจจุบัน

4. แผนที่ความคิด

ให้สมาชิกทุกคนเสนอความคิดในหัวข้อสุขภาพที่ดีที่ฉันต้องการ โดยกำหนดกติกาให้เสนอเพียงคนละหัวข้อก่อนเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ทุกความคิดที่เสนอขึ้นมาผู้วิจัยจะจดบันทึกด้วยคำสั้นๆ เขียนตัวโตๆ ให้ทุกคนมองเห็น พร้อมทั้งโยงเส้นเข้ากับหัวข้อต่างๆของผู้เสนอ ทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย การมองเห็นความคิดของผู้อื่นที่ถูกบันทึกไว้ทำให้คนอื่นๆเกิดความคิดใหม่ต่อไปได้ ผู้วิจัยมีหน้าที่กระตุ้นให้สมาชิกอธิบายความคิดให้กลุ่มฟังจนเข้าใจความหมายที่สมาชิกอธิบายเอาไว้ การจัดความสำคัญ ความสัมพันธ์ และความเป็นไปได้ตามความเห็นของสมาชิก โดยแจก Sticker สีให้คนละ 3 แด้มเท่าๆกันเพื่อให้สมาชิกนำไปติดข้างคำที่สมาชิกให้ความสนใจซึ่งอาจให้มากกว่า 1 แด้ม ต่อ 1 คำได้

5. มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนรับรู้ถึงมุมมองของกลุ่มเฉพาะที่มีต่อประเด็นของแผนที่ความคิดทำให้มีการพิจารณาวิเคราะห์ได้ลึกซึ้งขึ้น โดยสมาชิกในกลุ่มเลือกประเด็นที่ผู้วิจัยจัดลำดับสรุปและนำเสนอไว้แล้วจากแผนที่ความคิด นำมาพิจารณาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นต่างๆเสียใหม่ แล้วนำมาเสนอในที่ประชุม

6. ความภูมิใจและเสียใจ

ให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มทบทวนผลงานที่ผ่านมาของตนเองทั้งในอดีตและปัจจุบันทำให้แต่ละคนรับรู้เข้าใจถึงสถานะความสามารถและขีดจำกัดซึ่งกันโดยสมาชิกในกลุ่มร่วมกันระดม

ความคิดเห็น และร่วมกันคัดเลือกเอาหัวข้อที่สำคัญของข้อมูลด้านสุขภาพที่ตนมีความภูมิใจและความเสียใจอย่างละ 3 ลำดับ นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนในที่ประชุมร่วมกัน

7. การสังเคราะห์

เพื่อให้สมาชิกได้สะท้อนความรู้สึกเมื่อได้รับรู้ขีดจำกัดและความเสียใจของกลุ่ม เพื่อเป็นการเปิดใจและยอมรับซึ่งกันและกัน โดยให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความรู้สึกหลังจากที่ได้รับรู้ความภูมิใจและเสียใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ เพื่อเตรียมทุกคนเข้าสู่อนาคตร่วมกัน และเกิดกำลังใจเมื่อได้รับรู้ถึงความภูมิใจ

อนาคต

8. การทำเป็นละคร

ให้สมาชิกร่วมกันจินตนาการถึงชุมชนสุขภาพดีที่พึงปรารถนาในหัวข้อหลักของการประชุม โดยนำข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากอดีตและปัจจุบันมาจินตนาการสร้างภาพอนาคตโดยการระดมสมองหรือให้แต่ละคนวาดภาพจินตนาการของตน แล้วนำภาพจินตนาการของแต่ละคนมาร่วมกันเป็นภาพจินตนาการของกลุ่มจากนั้นจึงถ่ายทอด ออกมาในรูปของการแสดงสั้นให้กลุ่มอื่นชม โดยใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที

9. การนำเสนอละคร

ขณะที่กลุ่มกำลังแสดงอยู่ ผู้ชมทุกคนต้องจับประเด็นความคิด และสาระต่าง ๆ ที่บทละครกล่าวถึงแล้วบันทึกเป็นข้อมูล ของตนเพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำงานกลุ่มช่วงต่อไป

10. ความคิดเห็นร่วม

เพื่อแลกเปลี่ยนและค้นหาแนวความคิดในชุมชนสุขภาพดีที่พึงปรารถนาโดยผู้เข้าร่วมประชุมรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันพิจารณาค้นหา “ความคิดเห็นร่วม” และ “ความคิดเห็นที่เป็นไปได้” จากประเด็นความคิดและสาระที่ได้จากการนำเสนอในรูปแบบของละคร ความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ ที่รวบรวมได้จากสมาชิกทั้งทั้งหมดถูกเขียนไว้บนกระดาษแผ่นใหญ่ สมาชิกทุกคนจะทำการลงคะแนนตามความคิดเห็นที่ตนเห็นว่าเป็นปัญหาหรือความเร่งด่วน

11. แผนการปฏิบัติการส่วนบุคคล

จากความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ ที่สมาชิกแต่ละคนให้คะแนนแล้ว จะเลือกประเด็นที่ตนสนใจและให้ความสำคัญมากเพียงประเด็นเดียว โดยตอบคำถามว่า ตนและชุมชนจะมีส่วนร่วมในการประสานงานต่อหัวข้อนั้นอย่างไร เพื่อเข้าร่วมพิจารณาและทำงานกับสมาชิกที่เลือกประเด็นเดียวกัน

12. แผนปฏิบัติการกลุ่มสนใจ

ผู้สนใจประเด็นเดียวกันจากความคิดเห็นร่วม และความคิดเห็นที่เป็นไปได้ ร่วมกลุ่มเป็นกลุ่มสนใจในเรื่องชุมชนสุขภาพดีที่พึงปรารถนาจากการพิจารณาสภาพของชุมชนในปัจจุบัน กลยุทธ์หรือแนวทางและกิจกรรมหรือขั้นตอนพร้อมทั้งระบุปัญหา อุปสรรคข้อจำกัดที่มีอยู่ การนำเสนอในที่ประชุมรวมเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของหมู่บ้านสู่การเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพ

13. แผนปฏิบัติการกลุ่มเฉพาะ

กลุ่มเฉพาะร่วมกันค้นหาและวางกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ชุมชนสุขภาพดีที่พึงปรารถนาในอนาคตโดยเน้นประเด็นที่สำคัญและมีโอกาสเป็นไปได้จริงเพียง 3 ประเด็น จากความคิดเห็นร่วม และความคิดเห็นที่เป็นไปได้ พร้อมทั้งระบบปัจจัย สนับสนุน ปัญหา อุปสรรค และแนวทาง ข้อจำกัด เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการของชุมชนส่งเสริมสุขภาพ

การตรวจสอบข้อมูล

1. จากการบันทึกข้อมูลในกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
3. การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นทางการ/ไม่เป็นทางการ
4. การบันทึกภาคสนาม
5. จากบันทึกการกำหนดรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพการประยุกต์กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C) ในขั้นตอนนี้คือร่วมกันกำหนดแผนงาน และโครงการเพื่อชุมชนและจะนำแผนงาน/โครงการที่กำหนดขึ้นลงสู่การปฏิบัติซึ่งกระบวนการนี้ ก็คือการจัดดำเนินการตามวงจรต่อไปนี้คือ

1. การกำหนดแผน (Plan) ซึ่งเป็นการดำเนินการ ในขั้นตอนที่ 2.2 คือขั้นกำหนดรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพโดยการประยุกต์กระบวนการF.S.C
2. การนำแผนงานลงสู่การปฏิบัติ (Do) ซึ่งปรากฏออกมาเป็น กิจกรรมเฉพาะต่างๆ ดังกล่าวแล้วในขั้นตอนการมองอนาคตในกระบวนการF.S.C ในกิจกรรมที่ 11-กิจกรรมที่13
3. การติดตามตรวจสอบ (Check) เพื่อตรวจสอบว่าผลของการจัดกิจกรรมส่งผลอย่างไรบ้างต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมและต่อ Setting ในภาพรวมทั้งนี้จะทำการตรวจสอบ เพื่อผลลัพธ์รวม (Outcome) ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ (Output) ผลที่เกิดต่อกลุ่มเป้าหมาย (Effect) และผลกระทบต่อองค์กร หรือชุมชน (Impact)

4. การปรับปรุงแก้ไข (Action) เมื่อตรวจสอบพบว่ากิจกรรมที่ดำเนินการใน Setting นั้นๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อใจหรือล้มเหลวจนไม่สามารถก่อให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพแก่ Stakeholder ได้ จะต้องทำการตรวจสอบย้อนกลับไปที่โครงการ และแผนงานๆ และทำการปรับปรุงแผนงานๆ เสียใหม่ แล้วจึงนำไปสู่การจัดทำโครงการ และออกแบบกิจกรรมใหม่ แล้วนำกิจกรรมลงไปสู่การปฏิบัติใหม่เป็นวงจรเช่นนี้เรื่อยไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลของทีมวิจัย จากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
2. การตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม
3. การจัดระเบียบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์สรุปประเด็นย่อย
4. นำมาเขียนเรียบเรียงเพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ค้นพบในแต่ละขั้นตอน ของการวิจัย